

فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز

سال چهارم شماره ۱۴ تابستان ۱۳۸۸

بررسی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه‌ی استرس زندگی دانشجویی (SSI) در دانشجویان دانشگاه تبریز

دکتر عباس بخشی‌پور - دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه تبریز

دکتر منصور بیرامی - استادیار گروه روانشناسی دانشگاه تبریز

دکتر مجید محمودعلیلو - دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه تبریز

دکتر تورج هاشمی - استادیار گروه روانشناسی دانشگاه تبریز

دکتر خلیل اسماعیل‌پور - استادیار گروه روانشناسی دانشگاه تبریز

چکیده

هدف مطالعه حاضر بررسی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه‌ی استرس زندگی دانشجویی (SSI)؛ گادزیلا، (۱۹۹۱)، یعنی پایایی، روایی، تأیید ساختار عاملی آن در جمعیت دانشجویی دانشگاه تبریز بود. SSI یک پرسشنامه خودسنجی ۵۱ ماده‌ای است که از آن علاوه بر یک نمره کلی استرس، نمره‌هایی برای منابع استرس و واکنش به استرس به دست می‌آید. همچنین برای بخش منابع، پنج خرده مقیاس ناکامی، تعارض، فشار، تغییرات و قیود درونی و برای واکنش‌ها به استرس، چهار خرده مقیاس فیزیولوژیکی، هیجانی، رفتاری و شناختی وجود دارد. برای این منظور، ۴۳۵ دانشجو (با میانگین سنی ۲۰/۳۵ و انحراف معیار ۲/۲) به شیوه‌ی نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی انتخاب شدند که از این تعداد ۱۷۹ مرد و ۲۵۶ زن بودند. این دانشجویان پرسشنامه‌ی استرس زندگی دانشجویی (SSI) و پرسشنامه سلامت عمومی ۲۸ ماده‌ای (GHQ-28) را تکمیل کردند. پایایی از راه همسانی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) برای مقیاس کلی و

- فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز
- سال چهارم شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۸

دو خرده‌مقیاس اصلی منابع و واکنش‌ها به ترتیب عبارت بودند از ۰/۹۱، ۰/۸۴ و ۰/۸۶. دامنه‌ی ضرایب پایایی برای ۹ خرده‌مقیاس فرعی از ۰/۵۸ (برای خرده‌مقیاس قیود درونی) تا ۰/۸۴ (برای خرده‌مقیاس ارزیابی‌شناختی) قرار داشت. روایی همزمان از طریق همبستگی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن با GHQ-28 و خرده‌مقیاس‌های آن برآورد شد که جز در خرده‌مقیاس ارزیابی‌شناختی، از لحاظ آماری معنی‌دار و در جهت تأیید فرضیه‌ها بود ($P < 0/05$). تفاوت میانگین نمره‌های SSI و خرده‌مقیاس‌های آن در دانشجویان دارای سطوح استرس خودگزارشی خفیف، متوسط و شدید نیز از لحاظ آماری معنی‌دار و در جهت تأیید فرضیه‌ها بود ($P < 0/05$). روایی سازه SSI و خرده‌مقیاس‌های آن از طریق تحلیل عاملی تأییدی (CFA) برآورد گردید. مدل کلی SSI و دو مدل منابع و واکنش‌ها از برازش بسیار عالی برخوردار بودند (با GFI به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۹۸ و ۱/۰۰). دختران و پسران دانشجو در سطح استرس کلی و منابع استرس تفاوتی نداشتند اما در سطح واکنش به استرس، دختران نمره‌ی بالاتری به دست آوردند ($P < 0/01$). میانگین SSI و خرده‌مقیاس‌های آن در دانشکده‌های مختلف از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که SSI ابزاری روا و پایا برای سنجش استرس کلی، منابع استرس و واکنش در برابر استرس می‌باشد.

واژگان کلیدی: پرسشنامه‌ی استرس زندگی دانشجویی، سلامت عمومی، پایایی، روایی، تحلیل عاملی تأییدی.

استرس به درخواست‌هایی که از فرد صورت می‌گیرد و واکنش‌های او به آن درخواست‌ها اطلاق می‌شود. واکنش فرد به این نکته وابسته است که چگونه یک رویداد را آگاهانه یا ناآگاهانه، آسیب‌زا، تهدیدکننده یا چالش‌انگیز تعبیر و ارزیابی می‌کند (لازاروس^۱، ۱۹۷۱). بنابر تعریف فوق، در استرس سه مؤلفه‌ی اساسی می‌باید مدنظر قرار گیرد: ۱- درخواست‌هایی که از فرد صورت می‌گیرد، ۲- فرد به نوعی احساس تهدید می‌کند، ۳- واکنش یا پاسخ فرد. درخواست‌هایی که از فرد می‌شود صرفاً برآیند نیروهای بیرونی نیست بلکه بیشتر نتیجه‌ی تعامل بین نیروهای بیرونی و عوامل یا نیروهای

1- Lazarus

درونی فرد است. درخواست‌ها را می‌توان منابع استرس^۱ تلقی نمود که دو دسته عوامل بیرونی و عوامل درونی را شامل می‌شود و هر یک به نوبه خود به عوامل اختصاصی‌تری تقسیم می‌شوند. در برابر این درخواست‌ها، امکانات فرد قرار می‌گیرد که نوع واکنش فرد را مشخص می‌کنند. اگر امکانات فراتر از مجموع درخواست‌هایی باشد که از فرد می‌شود واکنش‌ها مناسب، مفید و مؤثر خواهد بود و نتیجه‌ی آن انطباق با وضعیت است. اگر امکانات فرد از سطح انتظارات و درخواست‌ها پایین‌تر باشد واکنش فرد، نامناسب، نامؤثر و مخربانه خواهد بود و بدین ترتیب در وضعیت استرس^۲ (فشار روانی) قرار می‌گیرد که اثرات مخرب کوتاه مدت و بلندمدت دربردارد (کوپر^۳، ۱۹۸۱).

راتوس (۱۹۹۰) خاستگاه‌های استرس را به بیرونی و درونی تقسیم کرده است؛ منابع بیرونی استرس عبارتند از مشکلات روزمره^۴، تغییرات عمده زندگی^۵، درد و ناخرسندی^۶، ناکامی^۷ و تعارض^۸. منابع درونی استرس عبارتند از نگرش‌های ناکارآمد و غیرمنطقی^۹ رفتار سنخ الف^{۱۰} واکنش در برابر استرس نیز طیف وسیعی از پاسخ‌های بدنی، هیجانی، شناختی و رفتاری را شامل می‌شود. واکنش‌ها در برابر درخواست‌ها خود تابع عواملی چون چگونگی تعبیر و تفسیر رویداد می‌باشد. بنابراین به منظور سنجش سطوح استرس شخص یا اشخاص خاص نیاز است سه حوزه یا دسته از عوامل سنجیده شود که عبارتند از خاستگاه‌ها، واکنش‌ها و متغیرهای واسطه یا میانجی که بر نوع واکنش یا مقابله افراد اثر می‌گذارند.

از سوی دیگر میان استرس تجربه شده و سطوح سلامت جسمی و روانی ارتباط است (پاول^{۱۱} و انرایت^{۱۲}، ۱۹۹۳؛ ترجمه بخشی‌پور و صبوری مقدم، ۱۳۸۰). مدل معمول

1- stressor

3- Cooper

5- life events

7- frustration

9- dysfunctional (irrational) beliefs

11- Powell

2- stress state

4- daily hassles

6- pain & discomfort

8- conflict

10- Type A behavior

12- Enright

برای توضیح آغاز بسیاری از بیماری‌ها، مدل آمادگی - استرس^۱ است (بارلو^۲ و دوراند^۳، ۲۰۰۲). بنابراین مدل هر فرد با یک آمادگی برای بیماری‌های خاص، زاده می‌شود. این آمادگی در شرایط معمول ممکن است فعلیت نیابد و فرد به عملکرد خود ادامه دهد اما با افزایش سطوح استرس این آمادگی فعلیت می‌یابد. در نتیجه برای شناسایی و مقابله با عوامل تهدیدکننده سلامت جسمی و روانی، شناسایی سطوح استرس ضرورت می‌یابد. شناسایی زود هنگام افراد تحت استرس و آموزش مدیریت با استرس یکی از الگوهای متداول در پیشگیری سطوح اول و دوم بهداشت روانی است.

دوره‌ی تحصیلات دانشجویی به واسطه حضور عوامل متعدد از جمله دوری از خانواده، وقوع امتحانات دوره‌ای، کنار آمدن با شرایط زندگی دانشجویی و شکل‌گیری دل‌بستگی‌های عاطفی، دوره‌ای استرس‌زا تلقی می‌شود در نتیجه شناسایی دانشجویانی که تحت شرایط استرس شدید قرار دارند و مداخله به موقع می‌تواند در جهت کاهش سطوح آسیب‌پذیری مفید واقع شود. ابزارهای رایج سنجش استرس (مانند پرسشنامه رویدادهای زندگی هولمز - راهه) به منظور سنجش استرس زندگی دانشجویی از دو ضعف و کاستی اساسی برخوردارند. نخست این که مواد و سؤالات این ابزارها بیشتر مناسب با زندگی بزرگسالان شاغل و متأهل است تا دانشجویان. با توجه به تعریفی که از استرس ارائه گردید سنجش استرس ارتباط تنگاتنگ با زمینه و بافتی قرار دارد که شخص در آن قرار گرفته است چون این زمینه است که به شکل انتظارات نظام‌یافته خود را بر فرد تحمیل می‌کند. تقاضاها و درخواست‌هایی که از یک دانشجو وجود دارد کاملاً از انتظارات یک بزرگسال شاغل و متأهل متفاوت است در نتیجه استفاده از آزمون‌های دوره‌ی بزرگسالی به سنجش سطوح استرس دانشجویی کمکی نمی‌کند. دومین نقص ابزارهای سنجش معمول محدود بودن ماده‌های آن به حوزه تجربیه‌ی محرک‌های خاص (مانند از دست دادن همسر) است و سایر مؤلفه‌های استرس مانند

1- diathesis-stress model
3- Barlow

2- Durand

تعارض‌ها، واکنش‌ها، هیجانات تجربه شده، مقابله‌ها و غیره را شامل نمی‌شود در نتیجه در این ابزارها از یک منظر محدود و ضیق به سنجش استرس نگریسته می‌شود. به منظور رفع این نقایص، گادزیلا^۱ (۱۹۹۱) پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی^۲ (SSI) را معرفی کرد.

پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی (SSI) ابزاری برای مطالعه منابع استرس دانشجویی و واکنش‌های دانشجویان به منابع استرس طراحی شده است. این پرسشنامه یک پرسشنامه خودسنجی است و شامل ۵۱ ماده می‌باشد که ذیل نه مقوله قرار می‌گیرند. پرسشنامه فوق بر مدل نظری موریس (۱۹۹۰) مبتنی است. در این مدل منابع استرس در پنج مقوله جای می‌گیرند که عبارتند از ناکامی‌ها^۳، تعارضات^۴، فشارها^۵، تغییرات^۶ و قیود درونی (خود-تحمیلی)^۷. واکنش در برابر استرس نیز در چهار مقوله قرار می‌گیرد که عبارتند از واکنش‌های فیزیولوژیکی^۸، هیجانی^۹، رفتاری^{۱۰} و ارزیابی شناختی^{۱۱}.

مطالعات زیادی با استفاده از SSI صورت گرفته است. این مطالعات بر پایایی و روایی خوب و مناسب SSI دلالت دارند. برای نمونه، این پرسشنامه به خوبی دانشجویان دارای سطوح متفاوت استرس را از هم جدا می‌سازد (گادزیلا، ۱۹۹۴؛ گادزیلا و گاتری^{۱۲}، ۱۹۹۳). همبستگی میان SSI و خرده‌مقیاس‌های آن با سه ابزار دیگر، یعنی پرسشنامه فرآیندهای یادگیری (اسماک^{۱۳}، رایبیچ^{۱۴} و راماناiah^{۱۵}، ۱۹۷۷)، پرسشنامه اضطراب (اسپیلبرگر^{۱۶}، ۱۹۸۰)، و کانون کنترل (لیورسون^{۱۷}، ۱۹۸۱) معنی‌دار است که دلالت بر

1- Gadzella	2- Student-life Stress Inventory (SSI)
3- frustrations	4- conflicts
5- pressures	6- changes
7- self-imposed	8- physiological
9- emotional	10- behavioral
11- cognitive appraisal	12- Guthrie
13- Schmeck	14- Ribich
15- Ramanaiah	16- Spielberger
17- Levenson	

روایی آن دارد (گادزیلا، ماستن^۱ و استاکس^۲، ۱۹۹۸). گادزیلا، فولوود^۳ و گینتر^۴ (۱۹۹۱) ضرایب پایایی از راه بازآزمایی با فاصله‌ی ۳ هفته‌ای را برای خرده‌مقیاس‌های SSI، در دامنه‌ی ۰/۵۷ تا ۰/۷۶ گزارش کردند. در یک مطالعه‌ی دیگر، این شاخص برای کل آزمون ۰/۷۸، برای مردان ۰/۹۲ و برای زنان دانشجو ۰/۷۲ گزارش شده است (گادزیلا و گاتری، ۱۹۹۳). دختران دانشجو هم در نمره‌ی کلی و هم خرده‌مقیاس‌ها، یعنی هم از لحاظ منابع استرس و هم واکنش به آن از پسران دانشجو متفاوتند. دختران سطوح بالاتری از استرس را تجربه می‌کنند (گادزیلا، ۱۹۹۴؛ گادزیلا و فولوود، ۱۹۹۲؛ گادزیلا، فولوود و تام کلا^۵، ۱۹۹۲؛ گادزیلا، گینتر و فولوود، ۱۹۹۳؛ گادزیلا و بالوگلو، ۲۰۰۱؛ گادزیلا و کاروالو^۶، ۲۰۰۶). گادزیلا و بالوگلو (۲۰۰۱) به منظور سنجش ویژگی‌های روانسنجی و همچنین ساخت عاملی SSI، مطالعه‌ی ای روی ۳۸۱ دانشجو (۱۲۳ مرد و ۲۵۸ زن) انجام دادند. دامنه‌ی ضرایب پایایی از ۰/۶۳ تا ۰/۹۲ می‌باشد. این ضریب برای منابع استرس ۰/۹۲ و برای واکنش‌ها به استرس ۰/۷۵ و برای کل مقیاس ۰/۹۲ می‌باشد. تحلیل عاملی تأییدی^۷ (CFA) روی سه مدل منابع استرس، واکنش‌ها به استرس و مدل کلی، از برازش بسیار مناسب مدل نظری موريس حکایت داشت. در مجموع تحقیقات از روایی همزمان و سازه مناسب آزمون حکایت دارند و پایایی آزمون نیز از راه بازآزمایی و همسانی درونی خوب و مناسب گزارش شده است.

هدف اصلی پژوهش حاضر تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی یعنی پایایی^۸، روایی^۹ و صحت ساختار عاملی^{۱۰} پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی (SSI) است. علاوه بر این، تفاوت سطوح استرس در دختران و پسران دانشجو و دانشکده‌های مختلف مورد واریسی قرار می‌گیرد. فرض بر این است که دختران دانشجو در تمامی سطوح (منابع واکنش‌ها

1- Stacks	2- Masten
3- Ginther	4- Fullwood
5- Tomcala	6- Carvalho
7- confirmatory factor analysis	8- reliability
9- validity	10- factor structure accuracy

و کل)، استرس شدیدتری تجربه می‌کنند.

روش

طرح پژوهش

طرح پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است. ویژگی‌های روانسنجی SSI و خرده مقیاس‌های آن، یعنی پایایی^۱، روایی^۲ و ساختار عاملی^۳ این پرسشنامه در این تحقیق ارائه می‌گردد. پایایی از طریق همسانی درونی^۴ (ضریب آلفای کرونباخ^۵)، روایی از طریق همبستگی نمره‌ی کلی‌آزمون و خرده‌مقیاس‌های آن با پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ-28) و خرده‌مقیاس‌های آن (گلدبرگ، ۱۹۷۲) و نیز تفاوت میانگین‌های SSI و خرده‌مقیاس‌های آن در سطوح ادراک شده متفاوت استرس از سوی دانشجو برآورد می‌شود. همچنین روایی سازه از طریق تحلیل عاملی تأییدی (CFA) برآورد می‌گردد.

جامعه و نمونه‌ی آماری

جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر، دانشجویان دانشگاه تبریز بودند. نمونه به شیوه‌ی نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی انتخاب شدند. ابتدا چهار خوشه فنی، علوم پایه، علوم انسانی و کشاورزی در نظر گرفته شدند، سپس از درون هر خوشه به طور تصادفی کلاس‌هایی انتخاب شدند که دانشجویان آن پرسشنامه‌های SSI و GHQ-28 را تکمیل کردند. نمونه‌ی کلی ۴۳۵ نفر (میانگین سنی ۲۰/۳۵ و انحراف معیار ۲/۲) که از این تعداد ۱۷۹ مرد و ۲۵۶ زن بودند. توزیع نمونه برحسب دانشکده‌ها بدین قرار بود: دانشکده‌ی کشاورزی ۷۲ نفر (۳۲ مرد، ۴۰ نفر زن)، علوم پایه ۱۳۰ نفر (۸۷ نفر مرد، ۴۳

1- reliability
3- factor structure
5- Cronbach's alpha coefficient

2- validity
4- internal consistency
8-

نفر زن)، علوم مهندسی ۱۰۸ نفر (۶۸ نفر مرد، ۴۰ نفر زن)، علوم انسانی ۱۲۵ نفر (۷۵ نفر مرد، ۵۰ نفر زن).

ابزارهای اندازه‌گیری

پرسشنامه‌ی استرس زندگی دانشجویی (SSI): پرسشنامه استرس دانشجویی (SSI)؛ گادزیلا، (۱۹۹۱) ابزاری است که برای مطالعه منابع استرس دانشجویی و واکنش‌های دانشجویان به منابع استرس طراحی شده است. این پرسشنامه یک ابزار خودسنجی است و ۵۱ ماده دارد. فرد میزان موافقت خود را با هر ماده بر مبنای مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (۱= هرگز تا ۵= اکثراً) رتبه‌بندی می‌کند. برای این ابزار یک نمره کلی به دست می‌آید که نمایانگر سطح استرس کلی آزمودنی است. علاوه بر این دو نمره به ترتیب برای منابع استرس و واکنش‌ها به استرس نیز برآورد می‌گردد. منابع استرس به پنج مقوله (ناکامی‌ها، تعارضات، فشارها، تغییرات و قیود درونی) و واکنش‌ها به چهار مقوله (فیزیولوژیکی، هیجانی، رفتاری و ارزیابی‌شناختی) تقسیم می‌شوند و متناظر با هر مقوله‌ی آزمودنی نمره‌ای دریافت می‌دارد.

مطالعات مختلف بر پایایی و روایی خوب و مناسب SSI و خرده‌مقیاس‌های آن دلالت دارند. برای نمونه، گادزیلا و بالوگلو (۲۰۰۱)، پایایی مقیاس کلی را ۰/۹۲، و دامنه‌ی پایایی خرده‌مقیاس‌های آن را از ۰/۶۳ (برای قیود درونی) و ۰/۸۶ (برای واکنش‌های فیزیولوژیکی و تغییرات) گزارش کرده‌اند. همچنین تحقیقات نشان داده‌اند که این پرسشنامه خوبی می‌تواند دانشجویان در معرض استرس شدید را از دانشجویان دارای سطوح متوسط و خفیف متمایز سازد (گادزیلا و گاتری، ۱۹۹۳؛ گادزیلا، ۱۹۹۴). به کمک این ابزار می‌توان افت تحصیلی، اضطراب امتحان و کانون کنترل آسیب‌زا و بیرونی را شناسایی نمود (گادزیلا، ماستن و استاکس). گادزیلا و همکاران (گادزیلا، ۱۹۹۴؛ گادزیلا و فالوود، ۱۹۹۲؛ گادزیلا، فالوود و تام کلا، ۱۹۹۲؛ گادزیلا، گینتر و فالوود، ۱۹۹۳؛ گادزیلا و بالوگلو، ۲۰۰۱؛ گادزیلا و کاروالو، ۲۰۰۶) به کمک پرسشنامه‌ی مذکور

می‌توان وضعیت تحصیلی را بخوبی پیش‌بینی نمود. پرسشنامه‌ی فوق از سوی محققان به فارسی ترجمه قرار گرفت و سپس از سوی یک استاد آموزش زبان انگلیسی از فارسی به انگلیسی ترجمه وارونه شد. بر مبنای نتایج حاصله، تطبیق‌های صورت گرفت. محتوای سؤالات از سوی یک روانشناس و یک جامعه‌شناس با شرایط دانشجویان ایرانی تطبیق‌یابی شد. آنگاه فرم نهایی در پژوهش به کار گرفته شد.

پرسشنامه‌ی سلامت عمومی-۲۸ ماده‌ای (GHQ-28). پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ) در سال ۱۹۷۲ از سوی دیوید گلدبرگ به منظور شناسایی اختلال‌های روانی تدوین شده است. سوال‌های آن به بررسی وضعیت روانی فرد در چهار هفته‌ی اخیر می‌پردازد و دربرگیرنده علایمی مانند افکار و احساسات ناپه‌نجان می‌باشد. سوال‌ها چهار حوزه از مشکلات را شامل می‌شوند که عبارتند از ناراحتی‌های بدنی، اضطراب، اختلال در عملکرد اجتماعی و افسردگی. این پرسشنامه به صورت فرم‌های ۶۰، ۳۰، ۲۸، و ۱۲ سوالی است. فرم ۲۸ ماده‌ای (گلدبرگ و هیلی، ۱۹۷۹) چهار خرده‌مقیاس نشانه‌های بدنی، اضطراب، اختلال در عملکرد اجتماعی و افسردگی را شامل می‌شود. هر خرده‌مقیاس ۷ ماده را دربرمی‌گیرد. فرد میزان موافقت خود را با هر ماده برحسب مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت (۰=هیچ وجه تا ۳=به مراتب بیشتر از حد معمول) رتبه‌بندی می‌کند.

این پرسشنامه از ویژگی‌های روانسنجی مناسبی برخوردار است. میانگین حساسیت این ابزار، ۸۴ درصد و میانگین ویژگی آن ۸۲ درصد می‌باشد. نمره‌ی برش آن ۲۳ و پایایی همسانی درونی و بازآزمایی ۰/۸۸ گزارش شده است (یعقوبی، نصر و شاه‌محمدی، ۱۳۷۴). از این پرسشنامه مذکور در چندین پژوهش اکتشافی در دانشجویان دانشگاه تبریز استفاده شده است و نشان داده شده که این پرسشنامه از ویژگی‌های مطلوب روانسنجی برخوردار است.

روش تحلیل داده‌های پژوهش

به منظور ارزیابی پایایی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن از روش آماری همسانی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) استفاده می‌شود. همسانی درونی در واقع متوسط همبستگی درون سوالی SSI را برآورد می‌کند و میزان آن هر چه بالاتر باشد بر همگنی درونی بالاتر آزمون و خرده‌مقیاس‌ها دلالت دارد.

برای برآورد روایی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن نیز از سه روش آماری استفاده می‌شود؛ نخست روایی همگرا از طریق ضریب همبستگی پیرسون میان نمره‌ی کلی و خرده‌مقیاس‌های SSI با نمره کلی پرسشنامه سلامت روانی ۲۸ ماده‌ای (GHQ-28) و خرده‌مقیاس‌های آن محاسبه می‌گردد. در گام دوم تحلیل واریانس چندمتغیره (MANOVA) نمره‌ی کلی و خرده‌مقیاس‌های آن در سه سطح استرس خفیف، متوسط و شدید برآورد می‌گردد. در گام سوم از طریق تحلیل عاملی تأییدی (CFA) مدل پیشنهادی موریس (۱۹۹۰) و گادزیلا و بالوگلو (۲۰۰۱) محک می‌خورد و شاخص‌های برازش آن معرفی می‌گردد. به منظور آزمون فرضیه جنسیت مبنی بر بالا بودن سطح استرس در زنان و نیز سؤال پژوهشی تفاوت سطوح استرس در دانشکده‌های مختلف از تحلیل واریانس چندمتغیره (MANOVA) استفاده می‌شود.

یافته‌ها

در جدول ۱، میانگین، انحراف استاندارد و آزمون معنی‌داری F برای پسران، دختران و کل نمونه دانشجویان در SSI و خرده‌مقیاس‌های آن آمده است. پیش‌فرض برابری ماتریس‌های کوواریانس برقرار بود ($\text{Box's } M (df1=45, df2=442148)=60/49, F=1/31, P<0/07$). همچنین پیش‌فرض برابری واریانس‌های خطا برای کل متغیرهای وابسته نیز برقرار بود. در نتیجه تحلیل واریانس چندمتغیره (MANOVA) انجام گرفت. همانطور که از جدول ۱ معلوم می‌شود تنها بخشی از فرضیه‌ی پژوهش مبنی بر تفاوت جنسیتی و افزایش سطوح استرس در زنان تأیید می‌شود. زنان در سطح کلی و منابع استرس

تفاوتی معنی‌داری با مردان ندارند اما در سطح واکنش‌ها به استرس از مردان تفاوت می‌یابند. در سطح خرده‌مقیاس‌ها نیز در بخش منابع در مقوله فشارها و در بخش واکنش‌ها در واکنش‌های فیزیولوژیکی و هیجانی نسبت به مردان نمره‌های بالاتری می‌آورند ($P < 0/05$). این یافته بدان معنی است که هر چند منابع استرس در دختران و پسران دانشجو یکسان است اما احساس فشار و نیز واکنش‌های فیزیولوژیکی و هیجانی دختران شدیدتر است.

پیش‌فرض برابری ماتریس‌های کوواریانس تحلیل مانوا برای مقایسه‌ی میانگین پسران و دختران دانشکده‌های مختلف نیز برقرار بود. ($F=1/19, P < 0/08, 145/65$) همچنین $(Box's M (df1=225, df2=105911))$. تفاوت میانگین‌های دانشجویان پسر و دختر برای کل متغیرهای وابسته نیز برقرار بود. تفاوت میانگین‌های دانشجویان پسر و دختر دانشکده‌های ۱- کشاورزی، ۲- علوم پایه، ۳- فنی - مهندسی، ۴- علوم انسانی و تربیتی/روانشناسی در نمره‌ی کلی SSI، منابع استرس، واکنش به استرس و خرده‌مقیاس‌های آنها از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. انجام آزمون معنی‌داری چندمتغیره (ویلکز لامبدا) نشان داد که میان دانشکده‌های مختلف از لحاظ نمره‌ی کلی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن هیچ تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($F=1/26, P=0/17$). همچنین تعامل جنسیت در دانشکده‌ها نیز معنی‌دار نیست ($P=1/29, P=0/15$). به عبارت دیگر، پسران و دختران دانشکده‌های مختلف دانشگاه تبریز از نظر سطح کلی استرس و نیز استرس‌های اختصاصی از هم تفاوت ندارند.

فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز

سال چهارم شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۸

جدول شماره ۱) میانگین، انحراف استاندارد و آزمون معنی‌داری F ، SSI و خرده مقیاس‌های آن در پسران، دختران و کل دانشجویان

آزمون F	کل دانشجویان		دختران دانشجو		پسران دانشجو		مقیاس‌ها
	SD	M	SD	M	SD	M	
۳/۶۴	۲۴/۱۶	۱۲۵/۴۷	۲۵/۸۸	۱۲۷/۳۱	۲۱/۲۷	۱۲۲/۸۳	SSI (کل)
۰/۶۰	۱۲/۰۸	۶۶/۳۸	۱۲/۹۶	۶۶/۷۶	۱۰/۷۱	۶۵/۸۴	منابع استرس
۰/۵۶	۴/۵۵	۱۸/۷۵	۴/۸۲	۱۸/۶۱	۴/۱۴	۱۸/۹۴	۱- ناکامی‌ها
۱/۲۱	۲/۲۳	۷/۵۰	۲/۳۸	۷/۴۰	۱/۹۹	۷/۶۴	۲- تعارضات
۵/۰۹*	۳/۱۴	۱۱/۶۰	۳/۱۸	۱۱/۸۸	۳/۰۵	۱۱/۲۰	۳- فشارها
۱/۰۲	۲/۵۶	۷/۹۵	۲/۶۰	۸/۰۵	۲/۵۰	۷/۸۰	۴- تغییرات
۱/۸۳	۴/۱۱	۲۰/۵۹	۴/۳۲	۲۰/۸۱	۳/۷۹	۲۰/۲۷	۵- قیود درونی
۶/۱۱*	۱۴/۸۸	۵۹/۰۹	۱۵/۳۹	۶۰/۵۵	۱۳/۸۸	۵۶/۹۹	واکنش‌ها به استرس
۵/۶۰*	۸/۸۶	۲۷/۲۸	۹/۲۳	۲۸/۱۲	۸/۱۹	۲۶/۰۸	۱- فیزیولوژیکی
۳/۹۸*	۳/۷۰	۱۱/۲۸	۳/۸۷	۱۱/۵۸	۳/۴۲	۱۰/۸۶	۲- هیجانی
۲/۷۴	۴/۵۸	۱۵/۷۲	۴/۶۹	۱۶/۰۲	۴/۳۹	۱۵/۲۹	۳- رفتاری
۰/۱۷	۱/۹۰	۴/۸۱	۱/۹۲	۴/۸۴	۱/۸۷	۴/۷۶	۴- شناختی

* = $P < 0/05$

در جدول ۲ شاخص‌های پایایی، یعنی همسانی درونی (ضرایب آلفای کرونباخ) پسران، دختران و کل نمونه دانشجویی برای SSI و خرده‌مقیاس‌های آن آمده است. همانطور که از جدول معلوم می‌شود ضرایب پایایی برای مقیاس کلی و دو بخش منابع و واکنش‌ها به استرس بسیار مناسب می‌باشد (به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۴ و ۰/۸۶). پایین‌ترین ضریب پایایی به مقوله قیود درونی (۰/۵۸) و بالاترین آن به ارزیابی شناختی (۰/۸۴) مربوط می‌شود. در مجموع SSI و خرده‌مقیاس‌های آن از همسانی درونی خوبی برخوردارند.

جدول شماره ۲) شاخص‌های پایایی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن، در پسران، دختران و کل دانشجویان

بخش / مقوله	پسران دانشجو	دختران دانشجو	کل
منابع استرس (کل)	۰/۷۹	۰/۸۶	۰/۸۴
۱- ناکامی‌ها	۰/۶۱	۰/۷۳	۰/۶۸
۲- تعارضات	۰/۵۲	۰/۷۱	۰/۶۵
۳- فشارها	۰/۶۰	۰/۶۱	۰/۶۱
۱- تغییرات	۰/۷۴	۰/۷۸	۰/۷۶
۲- قیود درونی	۰/۵۱	۰/۶۲	۰/۵۸
واکنش‌ها به استرس (کل)	۰/۸۵	۰/۸۷	۰/۸۶
۱- فیزیولوژیکی	۰/۸۱	۰/۸۲	۰/۸۲
۲- هیجانی	۰/۶۴	۰/۷۳	۰/۶۹
۳- رفتاری	۰/۶۱	۰/۶۷	۰/۶۳
۴- ارزیابی شناختی	۰/۸۰	۰/۸۵	۰/۸۳
مقیاس کلی	۰/۸۸	۰/۹۲	۰/۹۱

در جدول ۳ به منظور سنجش روایی خارجی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن ضرایب همبستگی آنها با پرسشنامه‌ی سلامت عمومی (GHQ-28) و خرده‌مقیاس‌های آن آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود غالب همبستگی‌های SSI و خرده‌مقیاس‌های آن با GHQ و خرده‌مقیاس‌های آن معنی‌دار و همسو با فرضیه‌های حوزه‌ی استرس است؛ به عبارت دیگر، هرچه سطوح استرس بالاتر، سلامت عمومی آسیب‌دیده‌تر است. لازم به ذکر است که مقوله‌ی ارزیابی‌شناختی در SSI تنها مقوله‌ای است که نمرات بالا در آن نشان‌دهنده‌ی کیفیت مقابله خوب و مسأله‌مدار است در نتیجه همبستگی این مقوله با GHQ و خرده-مقیاس‌های آن هر چند معنی‌دار نیست اما همین نتیجه همسو با

- فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز
 سال چهارم شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۸

نظریه‌های زیرساز SSI می‌باشد. به طور خلاصه، جدول ۳ نشان می‌دهد SSI از روایی همزمان برخوردار است.

جدول شماره ۳) ضرایب همبستگی SSI و خرده‌مقیاس‌های آن با GHQ-28 و خرده‌مقیاس‌های آن

مقیاس‌ها	GHQ (کل)	شکایات جسمانی	اضطراب	اختلال در عملکرد	افسردگی
SSI	۰/۴۶**	۰/۳۸**	۰/۴۷**	-۰/۰۴	۰/۳۹**
منابع استرس	۰/۴۳**	۰/۳۴**	۰/۴۳**	-۰/۰۱	۰/۳۵**
۱. ناکامی‌ها	۰/۴۰**	۰/۳۱**	۰/۳۶**	۰/۰۱	۰/۳۶**
۲. تعارضات	۰/۲۵**	۰/۲۴**	۰/۲۸**	-۰/۰۴	۰/۱۹**
۳. فشارها	۰/۲۶**	۰/۲۳**	۰/۲۸**	۰/۰۱	۰/۱۶**
۴. تغییرات	۰/۳۸**	۰/۲۸**	۰/۳۶**	۰/۰۱	۰/۳۵**
۵. قیود درونی	۰/۲۴**	۰/۱۸**	۰/۲۷**	-۰/۰۱	۰/۱۸**
واکنش‌ها به استرس	۰/۴۱**	۰/۳۴**	۰/۴۱**	-۰/۰۶	۰/۳۵**
۱. فیزیولوژیکی	۰/۳۳**	۰/۳۱**	۰/۳۴**	-۰/۰۵	۰/۲۷**
۲. هیجانی	۰/۳۷**	۰/۲۸**	۰/۳۶**	-۰/۰۲	۰/۳۳**
۳. رفتاری	۰/۳۶**	۰/۲۷**	۰/۳۶**	-۰/۰۴	۰/۳۰**
۴. شناختی	۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۰۸	-۰/۱۲×	۰/۱۳**

* = $P < 0.05$

** = $P < 0.01$

به منظور سنجش روایی همزمان SSI و خرده‌مقیاس‌های آن، تحلیل واریانس چندمتغیره (MANOVA) بر مبنای میانگین SSI و خرده‌مقیاس‌های آن، در دانشجویانی که سطوح استرس متفاوتی (خفیف، متوسط و شدید) در مورد خود گزارش

کرده بودند، انجام گرفت. در جدول ۴ میانگین، انحراف معیار و آزمون F دانشجویان دارای سطوح استرس خفیف، متوسط و شدید آمده است.

همانطور که از جدول ۴ معلوم می‌شود دانشجویانی که سطوح استرس خودگزارشی متفاوتی دارند در مقیاس کلی SSI و همه خرده‌مقیاس‌های آن، جز خرده‌مقیاس ارزیابی‌شناختی از هم تفاوت می‌یابند؛ به عبارت دیگر هر چه سطح خود-گزارشی استرس شدیدتر باشد نمره‌های SSI و خرده‌مقیاس‌های آن بالاتر می‌گردد. این یافته نشان‌دهنده روایی همگرایی مطلوب SSI می‌باشد.

جدول شماره ۴) میانگین، انحراف معیار و آزمون F، SSI و خرده‌مقیاس‌های آن برای دانشجویان دارای سطوح استرس خودگزارشی خفیف (n = ۱۷۸)، متوسط (n = ۱۷۷) و شدید (n = ۸۰)

بخش / مقوله	گروه	M	SD	F
نمره کلی SSI	خفیف	۱۱۵/۴۰	۲۰/۱۸	۴۷/۰۶*
	متوسط	۱۲۷/۳۴	۲۱/۹۳	
	شدید	۱۴۳/۷۲	۲۵/۴۷	
منابع استرس	خفیف	۶۲/۰۸	۱۱/۵۸	۳۶/۵۹*
	متوسط	۶۶/۸۴	۱۰/۵۷	
	شدید	۷۴/۹۳	۱۱/۶۸	
ناکامی‌ها	خفیف	۱۷/۴۶	۴/۳۵	۱۸/۱۸*
	متوسط	۱۹/۰۴	۴/۲۳	
	شدید	۲۰/۹۵	۴/۷۸	
تعارضات	خفیف	۷/۲۴	۲/۱۹	۵/۹۹*
	متوسط	۷/۴۲	۲/۱۸	
	شدید	۸/۲۵	۲/۳۰	
فشارها	خفیف	۱۰/۷۳	۳/۱۱	۲۰/۸۶*
	متوسط	۱۱/۶۹	۲/۸۵	
	شدید	۱۳/۳۴	۳/۱۲	

فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز

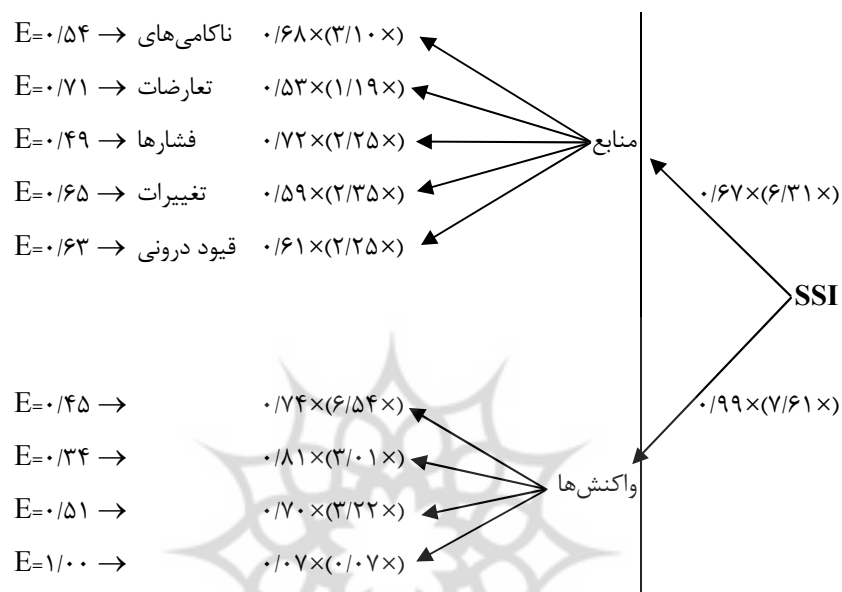
سال چهارم شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۸

ادامه‌ی جدول (۴)

۱۴/۸۹*	۲/۳۴	۷/۳۴	خفیف	تغییرات
	۲/۵۷	۸/۰۲	متوسط	
	۲/۵۸	۹/۱۵	شدید	
۲۸/۴۰*	۳/۹۵	۱۹/۳۱	خفیف	قیود درونی
	۳/۸۰	۲۰/۶۷	متوسط	
	۳/۸۷	۲۳/۲۴	شدید	
۳۰/۲۶*	۱۲/۲۲	۵۳/۳۲	خفیف	واکنش‌ها
	۱۴/۱۹	۶۰/۵۰	متوسط	
	۱۶/۰۴	۶۸/۷۹	شدید	
۳۵/۱۸*	۶/۴۷	۲۳/۹۹	خفیف	فیزیولوژیکی
	۸/۸۰	۲۷/۹۲	متوسط	
	۱۰/۲۲	۳۳/۱۸	شدید	
۳۰/۶۰*	۳/۳۶	۹/۹۶	خفیف	هیجانی
	۳/۴۶	۱۱/۵۹	متوسط	
	۳/۷۷	۱۳/۵۵	شدید	
۱۱/۴۵*	۴/۳۹	۱۴/۶۰	خفیف	رفتاری
	۴/۲۹	۱۶/۱۲	متوسط	
	۵/۰۱	۱۷/۳۳	شدید	
۰/۲۱	۱/۹۲	۴/۷۶	خفیف	شناختی
	۱/۸۵	۴/۸۸	متوسط	
	۱/۹۷	۴/۷۴	شدید	

* $P < .01$

با توجه به مدل نظری موریس (۱۹۹۰) تحلیل عاملی تأییدی (CFA) روی داده‌های پژوهش صورت گرفت. تحلیل در سه گام انجام شد. در گام اول، برازش مدل منابع استرس، در گام دوم، برازش مدل واکنش‌ها در برابر استرس و در گام سوم مدل کلی استرس محاسبه گردید. در شکل ۱ مدل کلی آمده است. شاخص‌های برازش مدل‌های فوق در جدول ۵ آمده است.

شکل شماره ۱ (۱) تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی

SSI) با توجه به مدل نظری موریس (۱۹۹۰) تحلیل عاملی تأییدی (CFA) روی داده‌های پژوهش صورت گرفت. تحلیل در سه گام انجام شد. در گام اول، برازش مدل منابع استرس، در گام دوم، برازش مدل واکنش‌ها در برابر استرس و در گام سوم مدل کلی استرس محاسبه گردید. در شکل ۱ مدل کلی آمده است. شاخص‌های برازش مدل‌های فوق در جدول ۵ آمده است.

- اعداد درون پرانتزها، برآوردهایی از پارامترها هستند.
- اعداد بیرون پرانتزها، ضرایب معیار هستند.
- $E =$ خطاهای متغیرهای مشاهده‌ای.

- فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز
 سال چهارم شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۸

جدول شماره ۵) شاخص‌های نیکویی برازش پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی (SSI) خلاصه نیکویی برازش

بخش	df	مدل	df	χ^2	GFI	AGFI	RMSEA
منابع استرس	۱۰	* ۵۴۸/۴۰	۵	۱۲/۲۲	۰/۹۸	۰/۹۳	۰/۰۷
واکنش‌ها به استرس	۶	* ۴۱۹/۱۰	۲	۲/۳۰	۱/۰۰	۰/۹۹	۰/۰۲
مدل کلی	۳۶	* ۱۶۳۱/۷۹	۲۲	۱۱۵/۹۳×	۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۰۸

* = $P < 0.05$

* = $P < 0.01$

χ^2 = مجذور کای

GFI = شاخص نیکویی برازش

AGFI = شاخص نیکویی برازش انطباقی

RMSEA = ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب

تحلیل عاملی تأییدی (CFA) روی سه مدل منابع استرس، واکنش‌ها به استرس و مدل کلی با نرم‌افزار آماری لیزرل (LISREL/54؛ یورسکاک^۱ و سوربوم^۲، ۲۰۰۳) انجام گرفت. در مدل اول فرض این بود که پنج مقوله، یعنی ناکامی‌ها، تعارضات، فشارها و قیود درونی به طور مناسب منابع فشار را تعریف می‌کنند. مجذور خی مدل نظری که در جدول ۵ آمده است ($P < 0.01$)، $\chi^2(10) = 548/40$ نشان می‌دهد که پنج مقوله به طور معنی‌دار با منابع استرس مرتبطند. با ارجاع به داده‌های مربوط به شاخص نیکویی برازش، مدل نظری و مدل نتیجه شده از داده‌ها برای بخش منابع، معنی‌دار نیست ($P > 0.05$)، $\chi^2(5) = 12/22$. این یافته بدان معنی است که دو مدل مشابه هم هستند، به عبارت دیگر، مدل منابع از برازش عالی برخوردار است. بر طبق نظر بنتلر^۳ و بونت^۴ (۱۹۸۰؛ به نقل از گادزیلا و بالوگلو، ۲۰۰۱) وقتی ریشه مجذور میانگین تقریب (RESEA) کوچکتر از ۰/۱ و شاخص‌های نیکویی برازش (GFI) و نیکویی برازش

1- Joreskog
3- Bentler

2- Sorbom
4- Bonet

انطباقی (AGFI) بزرگتر از ۰/۹۰ باشد، بر برازش بسیار مطلوب و مناسب مدل دلالت دارد در نتیجه با توجه به همه این شاخص‌ها، مدل منابع استرس از برازش بسیار مطلوب برخوردار است.

در دومین مدل، یعنی مدل واکنش‌ها در برابر استرس، فرض بر این است که واکنش‌های فیزیولوژیکی، هیجانی، رفتاری و ارزیابی شناختی به طور مناسب واکنش‌ها به منابع استرس را تعریف می‌کنند. این فرضیه با قدرت حمایت شد. نتایج نشان داد که چهار مقوله به طور معنی‌داری به بخش واکنش‌ها مرتبطند ($P < 0/01$)، $\chi^2(6) = 419/10$. مدل نظری یا پایه و مدل به دست آمده از داده‌ها تفاوت معنی‌دار ندارند ($P > 0/05$). به عبارت دیگر، بر مبنای این شاخص نیکویی برازش، مدل نظری و مدل به دست آمده از داده‌ها (مدل مشاهده‌ای) شبیه هم هستند. همچنین سایر شاخص‌های نیکویی برازش، یعنی GFI، AGFI و RMSEA بر برازش بسیار عالی مدل دلالت دارند.

تحلیل عاملی تأییدی مدل کلی SSI شامل دو عامل مکنون منابع و واکنش‌ها می‌شود که عامل عام را تعریف می‌کنند. فرضیه‌ی مورد حمایت قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که دو عامل منابع و واکنش‌ها به طور معنی‌دار به عامل کلی SSI مرتبطند ($P < 0/01$)، $\chi^2(36) = 1631/79$. شاخص‌های GFI، AGFI و RMSEA نیز بر برازش مطلوب مدل دلالت دارند (به جدول ۵ رجوع کنید). همه‌ی شاخص‌ها از روایی سازه SSI حمایت می‌کنند.

در مجموع می‌توان اظهار نمود که با توجه به داده‌های پژوهش حاضر، SSI ابزاری پایا و روا است. پایایی مقیاس کلی برابر با ۰/۹۱ می‌باشد و روایی آن به شکل همزمان و سازه مورد تأیید قرار گرفته است.

بحث و نتیجه‌گیری

در مطالعه‌ی حاضر به منظور نیل به اطلاعات مربوط به روایی و پایایی پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی (SSI) این پرسشنامه به همراه پرسشنامه سلامت عمومی ۲۸ ماده ای (GHQ-28) از سوی ۴۳۵ دانشجوی پسر و دختر دانشگاه تبریز تکمیل شد. سپس داده‌ها تحت تحلیل‌های مختلف قرار گرفتند. مطالعات پیشین از روایی همزمان SSI حمایت کرده‌اند (گادزیلا و گاتری، ۱۹۹۳؛ گادزیلا، ۱۹۹۴؛ گادزیلا، ماستن و استاکس، ۱۹۹۸، گادزیلا و بالوگلو، ۲۰۰۱). تحقیق حاضر با همه تحقیقات این زمینه همسو است. همبستگی SSI و خرده مقیاس‌های آن با GHQ-28 و خرده مقیاس‌های آن از لحاظ آماری معنی‌دار و در جهت تأیید فرضیه‌های زیربنایی SSI است. به عبارت دیگر، هرچه سطوح استرس تجربه شده در شخص بالاتر رود سلامت عمومی پایین‌تر و شخص آسیب‌دیده‌تر می‌باشد. همچنین نمره‌ی کلی SSI و خرده مقیاس‌های آن با سطح استرس ادراک شده دانشجویان رابطه‌ی معنی‌دار آماری دارند. به عبارت دیگر، دانشجویانی که سطوح استرس خود را متفاوت طبقه‌بندی می‌کنند (خفیف، متوسط و شدید)، میانگین نمره‌ی SSI متفاوتی دارند. هرچه دانشجو سطح ادراک شده استرس شدیدتری را گزارش می‌کند نمره‌ی استرس SSI بالاتری را به دست می‌آورد. این یافته‌ها در جهت تأیید روایی همزمان ابزار مذکور می‌باشد و با تحقیقات انجام گرفته در این زمینه همسو است. همچنین تحقیقات فوق، SSI و خرده-مقیاس‌های آن را ابزاری بسیار پایا معرفی کرده‌اند. در تحقیق حاضر نیز پایایی مقیاس کلی و دو خرده‌مقیاس اصلی آن یعنی منابع استرس و واکنش‌ها بسیار بالا می‌باشد (به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۴ و ۰/۸۶) در نتیجه تحقیق حاضر از این جهت نیز با تحقیقات فوق همسو است.

تحلیل عاملی تأییدی (CFA) انجام شده در تحقیق حاضر به منظور محک مدل نظری موریس (۱۹۹۰) صورت گرفته است. در این مدل استرس به درخواست‌هایی که

از فرد صورت می‌گیرد و دارای منابع مختلفی است و واکنش‌های فرد به آن درخواست‌ها تعریف می‌شود. برای درخواست‌ها پنج منبع ناکامی‌ها، تعارضات، فشارها، تغییرات و قیود درونی در نظر گرفته شده است که تقریباً منابع درونی و برونی استرس را پوشش می‌دهد و واکنش‌ها نیز به چهار مقوله فیزیولوژیکی، هیجانی، رفتاری و شناختی تعریف می‌شود و جمیع واکنش‌ها را دربرمی‌گیرد. تحلیل عاملی تأییدی (CFA) مدل نظری موریس را تأیید می‌کند و این یافته با تنها تحقیق انجام گرفته در این زمینه همسو است (گادزیلا و بالوگلو، ۲۰۰۱). شاخص‌های نیکویی برازش یعنی مجذور کای، RMSEA، GFI، AGFI تمامی بر برازش بسیار مناسب مدل نظری موریس دلالت دارند.

تحقیقات پیشین همچنین اظهار داشته‌اند که سطح استرس دختران در قیاس با پسران بالاتر است (گادزیلا، ۱۹۹۴؛ گادزیلا و کاتری، ۱۹۹۳؛ گادزیلا، فولوود و گینتر، ۱۹۹۱؛ گادزیلا و بالوگلو، ۲۰۰۱؛ گادزیلا و کاروالو، ۲۰۰۶). در تحقیق حاضر هر چند در سطح نمره کلی SSI و منابع استرس میان دختران و پسران تفاوت معنی‌دار نبود اما در سطح واکنش‌ها به استرس این تفاوت معنی‌دار بود ($P < 0/05$). به عبارت دیگر، دختران سطح کلی استرس و منابع استرس‌شان با پسران تفاوتی نداشت اما از لحاظ واکنش به استرس نسبت به پسران تفاوت نشان می‌دهند. واکنش دختران به منابع استرس در قیاس به پسران شدیدتر است. یافته فوق را برخی محققان (برای نمونه، گادزیلا و کاروالو، ۲۰۰۶) به هویت یابی جنسیتی مرتبط دانسته‌اند. به عبارت دیگر، دختران در فرآیند تحول آموزش می‌گیرند تا به استرس واکنش شدیدتری نشان دهند.

دختران دانشجو در سطح خرده‌مقیاس‌ها از بخش منابع، در مقوله فشارها و در بخش واکنش‌ها در مقوله‌های واکنش‌های فیزیولوژیکی و هیجانی از پسران نمره‌های بالاتری به دست می‌آورند. ادراک دختران دانشجو از فشارهایی که در زندگی دانشجویی دریافت می‌دارند و نیز واکنش‌های فیزیولوژیکی و هیجانی آنها شدیدتر می‌باشد. در نتیجه

تحقیق حاضر با بخشی از یافته‌های تحقیقات پیشین و نه همه‌ی وجوه آنها، همسو می‌باشد. در توضیح یافته فوق می‌توان به شرایط اجتماعی و فرهنگی متفاوت ایران اشاره نمود. این فرض می‌تواند صحیح تلقی شود که دختران دانشجوی در ایران از حمایت خانوادگی و دانشگاهی بالاتری برخوردارند. برای مثال، ارائه به موقع و مناسب محل اسکان دختران و نزدیک بودن محل اسکان آنان با محل تحصیل، سیاست عمومی دانشگاه‌های ایران است. همچنین به نظر می‌رسد خانواده‌ها نیز به رفع نیازهای عاطفی و مالی دختران خود، در قیاس با پسران حساسیت بالاتری دارند. البته مفروضه‌های فوق نیاز به شواهد مستقل دارند و در نتیجه لزوم تحقیقات بیشتر در این زمینه را برجسته می‌سازند.

در مجموع، تحقیق حاضر همسو با تحقیقات دیگر از روایی همزمان و سازه و نیز پایایی بسیار مناسب SSI و خرده مقیاس‌های آن حکایت دارد. استفاده از این ابزار به منظور سنجش سطوح استرس زندگی دانشجویی مورد حمایت تحقیق حاضر است. ابزار فوق به دلیل تنوع خرده مقیاس‌های آن، همچنین ایتنای آن بر مدل نظری مشخص نسبت به سایر ابزارهای این زمینه ارجح‌تر می‌باشد.

محدودیت‌ها و پیشنهادها

تحقیق حاضر از این محدودیت برخوردار است که تنها از دانشگاه تبریز نمونه‌برداری شده است و نمی‌تواند معرف کلیه‌ی دانشجویان قلمداد شود. همچنین دانشجویان دانشگاه به تفکیک دانشکده انتخاب شده‌اند و برخی دانشکده‌ها نیز در هم ادغام گردیدند. به نظر می‌رسد تفکیک دانشجویان برحسب رشته‌های تحصیلی به برآورد غیرسوداثری از شاخص‌های روانسنجی بینجامد.

به منظور گسترش روایی پرسشنامه‌ی استرس زندگی دانشجویی (SSI) پیشنهاد می‌گردد که دانشجویانی که برای دریافت خدمات مشاوره به مرکز بهداشت دانشگاه رجوع می‌کنند و نیز دانشجویان مشروط به عنوان گروه‌های مستقل در طرح تحقیقی

گنجانده شوند. انجام پژوهش‌های مستقل روی جمعیت‌های بالینی خاص، برای نمونه بیماران مبتلا به اختلالات اضطرابی، خلقی و روانی- فیزیولوژیکی نیز می‌تواند به پرسش‌های روایی تفکیکی پاسخ درخور دهد.

تاریخ دریافت نسخه‌ی اولیه‌ی مقاله: ۸۷/۷/۱۳

تاریخ دریافت نسخه‌ی نهایی مقاله: ۸۷/۸/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۴/۱۳

References

منابع

- پاول، تروور جی؛ انرایت، سیمون جی. (۱۳۸۰). فشار روانی، اضطراب و راه‌های مقابله با آن. ترجمه‌ی بخشی‌پور رودسری و صبوری مقدم، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی، سال چاپ به زبان اصلی: ۱۹۹۳.
- یعقوبی، نوراله؛ نصر، مهدی؛ براهنی، محمدنقی؛ شاه‌محمدی، داوود (۱۳۷۴). بررسی همه‌گیرشناسی اختلالات روانی در شهرستان صومعه‌سرا، اندیشه و رفتار، ۱ (۴)، صص ۶۰-۵۵.
- Barlow, D., & Durand, M. (2002). *Abnormal Psychology, an Integrative Approach* (3rd ed.), Belmont, CA: Wadsworth, Thomson Learning.
- Cooper, C.L. (1981). *The Stress Check*. New Jersey: Prentice Hall, Spectrum.
- Gadzella, B.M. (1991). *Student-Life Stress Inventory*, Commerce, TX: Author.
- Gadzella, B.M. (1994). Student-Life Stress Inventory: Identification of and Reactions to Stressors, *Psychological-Reports*, 74(2), 395-402.
- Gadzella, B.M., & Fullwood, H.L. (1992). *Differences among University Student Age Groups on Their Perceptions of Stress*, Proceedings of the Texas Academy of Science, 95th Annual Meeting, Wichita Falls, TX, Pp. 176-180.
- Gadzella, B.M., & Fullwood, H.L., & Ginther, D.W. (1991). *Student-life Stress Inventory*. Paper Presented at the Texas Psychological Convention, San Antonio, TX (ERIC 350 345).
- Gadzella, B.M., & Fullwood, H.L., & Tomcala, M. (1992). *Students' Stressors and Reactions to Stressors*. Paper Presented at the Southwestern Psychological Association Convention, Austin, TX.
- Gadzella, B.M., Ginther, D.W., & Fullwood, H.L. (1993). *Patterns of Relationships among Types of Stressors*. Paper Presented at the

- Southwestern Psychological Association Convention, Corpus Christi, TX.
- Gadzella, B.M., & Guthrie, D. (1993). *Analysis of Stress Inventory*, Proceedings of the Texas Academy of Science, 96th Annual Meeting, University of North Texas, Denton, TX. Pp. 413-431.
- Gadzella, B.M., Masten, W.G., & Stacks, J. (1998). Students' Stress and Their Learning Strategies, Test Anxiety, and Attributions, *College Student Journal*, 39(2), 416-421.
- Gadzella, B.M. & Carvalho, C. (2006) Stress Differences among University Female Students, *American Journal of Psychological Research*, 2, 21-27.
- Gadzella, B.M., and Baloglu, M. (2001). Confirmatory Factor Analysis and Internal Consistency of the Student-life Stress Inventory. *Journal of Instructional Psychology*, 28, 84-89.
- Goldberg, D.P. (1972). *The Detection of Psychiatric Illness by Questionnaire*, London: Oxford University Press.
- Goldberg, D.P., Hillier, V. (1979). A Scaled Version of General Health Questionnaire, *Psychological Medicine*, 9, 131-145.
- Joreskog, K., and Sorbom, D. (2003). *LISREL 8.53* (Computer software), Chicago: Scientific Software.
- Lazarus, R.S. (1971). The Concept of Stress and Disease, In L. Levi (Ed.), *Society, Stress and Disease* (Vol. 1), London: Oxford University Press.
- Levenson, H. (1981). *Differentiating among Internality, Powerful Others, and Change. In Research with Locus of Control*, Vol. 1: Assessment Methods, New York: Academic Press. Pp. 15-65.
- Morris, C.G. (1990). *Contemporary Psychology and Effective Behavior* (7th edition), Glenview, IL.: Scott & Forsman.
- Rathus, S.A. (1990). *Psychology*. Orlando: Holt, Rinehart and Winston.

- ▶ فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز
 - ▶ سال چهارم شماره ۱۴، تابستان ۱۳۸۸
-

Schmeck, R.R., Ribich, F.D., and Ramanaiah, N.V. (1977). Development of a Self-Report Inventory for Assessing Individual Difference in Learning Processes. *Applied Psychological Measurement*, 1, 413-431.

Spielberger, C.D. (1980). *Test Anxiety Inventory*, CA: Consulting Psychological Press, Inc.

